

Magazinet helt fra starten hadde vært det naturlige forum for den viktigste del av vår medisinsk-vitenskapelige produksjon, at *Magazinet* var Selskabets visittkort, dets ansikt mot verden. Og videre i teksten konstaterte han at norsk medisinsk utvikling heretter ble vanskelig å finne.

Riktignok hadde det nye *Nordisk Medicin* også referater fra møtene, men dette ble mindre synlig blant annet stoff. Dessuten hadde ikke *Nordisk Medicin* den nasjonalt profesjonsbyggende effekten som *Magazinet* hadde hatt i egenskap av å være et sentralt medisinsk forum i Norge.

Vi må tro at de 153 stemte etter beste skjønn, og at de følte at det raskt oppkomne forslaget var det beste der og da. Men på hvor lang sikt? *Nordisk Medicin* ble et prestisjetungt fagtidsskrift, ansett som faglig mer lødig enn *Tidsskrift for Den norske legeforening*. *Nordisk Medicin* kom oftere i postkassene til Selskabets medlemmer enn *Tidsskriftet*. Det kom stort sett ukentlig, og alle medlemmer av Selskabet mottok det.

Elitepreget som *Nordisk Medicin* hadde, var tross alt av faglig karakter. Men det var ikke lenger Selskabet som hadde styringen med det. I 1972 forandret *Nordisk Medicin* profil. Bladet gikk over til å bli et helsepolitisk tidsskrift. Avstanden fra å formidle kunnskap til å markedsføre meninger var for stor.

Dette var det mindre interesse for. Nå var det bare møtene som minte medlemmene og legestanden om Selskabets eksistens. Det kom ikke lenger noe interessant tidsskrift i postkassen fra Selskabet. Hvorfor skulle man da være medlem? Møtene var likevel åpne for alle, uansett om man hadde betalt kontingent. Det ble en vanskelig tid.

I 1989 forsvant det nye *Nordisk Medicin* også, og tok de siste restene av Det norske medicinske Selskabs publikasjonsvirksomhet med seg i graven. Først 15 år senere, i 2004, gjenoppsto publiseringen ved at det første nummeret av Selskabets nye tidsskrift kom ut: *Michael* (oppkalt etter Michael Skjelderup ①). Det distribueres både på papir og i nettsversjon med fulltekst. Siden starten har Øivind Larsen og Magne Nylenna vært redaktører.

En ny rolle

Fra 1939 og til i dag har møtene vært kjerneaktiviteten i Selskabet, fra og med 2004 altså supplert med utgivelse av tidsskriftet *Michael* og dets supplementsbind.

Hvis man ser på møtevirkomheten opp gjennom disse over 70 år, har den vært mangfoldig. Emnene har dels vært høyspesialiserte, dels har de vært mer fagovergripende og har tatt opp temaer i tiden som bedre drøftes i et allment forum enn på spesialforeningers møter, der vesentlig «menigheten» møtes. Selskabet har hatt gode kontakter utad. For eksempel holdt Christiaan Barnard (1922–2001) foredrag om hjertetransplantasjon. Og i 1954 hadde Selskabet besøk av to nobelpristakere, Albert Schweitzer (1875–1965) og Hugo Theorell (1903–1982).

Møtene i Drammensveien 44 var ofte godt besøkt, med de aldrende professorer på de første benkene, der stolene hadde armlener, og de yngre møtedeltakerne mer beskjedent plassert i rekkene bakover. Det som imidlertid var synd, sett i ettertid, var at det som foregikk ved møtene liksom forble der og da, i motsetning til i

Tidsskriftet Michael

Magazinets tid, da debattene og presentasjonene i Selskabet ble formidlet videre.

Det kom ikke så mange nye malerier i Selskabet i denne tiden, men noen var det: Maleriet av anatomiprofessoren og forfatteren **Johan Herman Torgersen** (1906–1978) ⁽⁸⁴⁾ er utført av Malvina Døderlein Okolow (1889–1973) i 1964. Torgersen hadde legeeksamen fra 1931 og arbeidet ved distriktslegekontoret i Rakkestad i to perioder og for øvrig ved sykehuset i Halden fram til 1938, da han flyttet til Oslo. Her var han ved røntgenavdelingen ved Lovisenberg sykehus 1939–1940, deretter ved Rikshospitalets røntgenavdeling 1941–1946. Han ble spesialist i radiologi i 1941. Doktorarbeidet fra 1942 dreide seg om den muskulære oppbyggingen og bevegelsene i magesekken, sett i lys av komparativ anatomi og embryologi. Det var også slike store sammenhenger som preget både undervisning, forskning og forfatterskap i årene som fulgte, da han fra 1947 var prosektor, fra 1952 professor i anatomi. Mange av dagens leger som er utdannet ved Universitetet i Oslo, vil huske Johan Torgersen som en uvanlig fargerik og kunnskapsrik lærer.

Kristian Kristiansen (1907–1993) ⁽⁸⁵⁾ var en av de mest trofaste tradisjonsbevarerne i Selskabet i en vanskelig tid. Han ble cand. med. i 1931 og hadde hatt sykehusstillinger innen psykiatri og nevrologi før han i 1947 reiste til Canada. Han hadde imidlertid måttet flykte til Sverige under krigen og arbeidet da for norske myndigheter både i Stockholm og i London. Da krigen var over, kom han til nevrokirurgen Wilder Penfield (1891–1976) i Montreal og var der til 1949. Sammen utga de i 1951 en bok som ble meget kjent: *Epileptic seizure patterns*.

⑧④ Johan Herman Torgersen (1906–1978) malt av Malvina Døderlein Okolow (1889–1973)

⑧⑤ Kristian Kristiansen (1907–1993) malt av Harald Kihle (1905–1997)

⑧⑥ *Asbjørn Følling (1888–1973) malt av Odd Nerdrum (1944–)*

Kristiansens doktorgrad fra 1950 var om hodeskader. Hjemkommet fra Canada innførte Kristiansen operativ behandling av epilepsi i Norge. Han grunnla nevrokirurgisk avdeling ved Ullevål Sykehus og ledet den fra 1955, 1961–1977 som professor i nevrokirurgi. Kristiansen var meget tverrfaglig i alt sitt virke, og det kom både hans fag og omgivelsene til gode. Han var formann i Selskabet i årene 1963–1965. Maleriet av ham er utført av Harald Kihle (1905–1997).

Asbjørn Følling (1888–1973) ⑧⑥ var æresmedlem i Det norske medicinske Selskab. Selskabets portrett av ham er malt av Odd Nerdrum (1944 –). Følling var sivilingeniør fra 1916 og cand. med. fra 1922. Han arbeidet ved medisinsk avdeling B ved Rikshospitalet og etablerte her et medisinsk laboratorium. Doktorgraden i 1929 var om ammoniumkloridindusert acidose. Følling ble professor i ernæringsforskning i 1932, var 1935–1953 professor i fysiologi og biokjemi ved Norges Veterinærhøyskole og 1953–1958 professor i biokjemi ved Rikshospitalet.

Føllings verdensberømmelse er knyttet til fagområdet medfødte stoffskiftesykdommer. Han påviste i 1934 en stoffskifteforstyrrelse som fører til en feilaktig opphopning av fenylalanin hos spedbarn. Følling oppdaget såkalt *fenylketonuri* ved at en vanlig urinprøve, jernkloridreaksjonen, ga en annen farge enn forventet hos to barn med utviklingshemming. Det viste seg at ubehandlet vil barn med forhøyd fenylalaninkonsentrasjon i blodet utvikle hjerneskade og mental retardasjon, men behandlet med en spesiell diett vil de kunne utvikle seg normalt. Derfor utføres nå screening av nyfødte ved en blodprøve for å kontrollere fenyla-

lanin. *Føllings sykdom* er fortsatt en vanlig betegnelse på *fenylketonuri* (PKU).

Men tiden i Drammensveien 44 vedlikeholdt oppmerksomheten rundt navnet og begrepet Det norske medicinske Selskab på en annen måte enn ved det faglige – ved hjelp av selskapslokalene. Den store møtesalen, spisesalen i øverste etasje, salongene og biblioteket var populære, ikke bare til bruk for Selskabets egne sosiale arrangementer, men også for konferanser, spesialforeningers møter, doktormiddager, bryllup, 50-, 60-, 70-årsdager, medisinerstudentenes vårball osv. Malerisamlingen var opphengt rundt om i disse lokalene, og minnet de tilstedeværende om tradisjonene, understøttet av den elegante arkitekturen.

Haken ved dette var økonomien. Tross energisk innsats fra Selskabets tillitsmenn var det helt siden byggets innvielse i 1935 umulig å få driften til å gå i balanse.

Det er også sannsynlig at dette virket negativt på Selskabets faglige drift, simpelthen fordi så mye av de tillitsvalgtes kapasitet gikk med til å arbeide med økonomi og bygningsmessige forhold. I 1987 ble det en midlertidig stopp, hvilket i seg selv var uheldig for kontinuiteten i Selskabet, men det var nødvendig fordi bygningen måtte totalrehabiliteres, blant annet etter krav fra myndighetene, fordi det ble drevet bevertning på kommersiell basis der. Dette ble kostbart. Økonomien ble konsolidert ved at en del av lokalene ble utleid til henholdsvis et arkitektkontor og en gruppepraksis for tannleger. Selskabets tidligere møtelokaler i Kristian IV's gate 6 hadde vært utleid til naboen Hotel Bristol på en kontrakt som, ettersom årtiene fløt hen, ble tiltakende gunstig for leietakeren og

Drammensveien 44 som festlokale for medisinerne – under våkne blikk fra forgjengerne i rammene på veggene (1987)

tilsvarende ugunstig inntil det belastende for Selskabet. Det lyktes omsider å rydde opp i dette ved at leietakeren kjøpte bygningen av Selskabet til en etter forholdene akseptabel pris.

Selskabets mangeårige formann og tillitsmann, professor i medisinsk historie **Øivind Larsen** (1938 –) hadde hovedansvaret for gjennomføringen av byggearbeider og reorganisering. Han ble i 2008 portrettert av Hedda Gjerpen (1961–) (87). Dette bildet er utlånt og henger pr. 2012 i auditoriet ved Øivind Larsens arbeidsplass, Institutt for helse og samfunn, Frederik Holsts hus, Universitetet i Oslo.

Hedda Gjerpen har også malt **Arvid Heiberg** (1937–) (88), indremedisiner og spesialist i medisinsk genetikk. Faglig er Heiberg kjent for sin innsats for pasienter med sjeldne genetiske sykdommer, spesielt barn. Han er (2012) professor emeritus i medisinsk genetikk og arbeider med sin mangeårige spesialinteresse Huntington's sykdom.

Heiberg har vært engasjert i Selskabet siden 1970-årene som styremedlem og formann, og har hatt spesielt ansvar for fondsforvaltningen.

Arvid Heibergs tipp-tipp-oldefar var bror av Christen Heiberg (4). Han er således også i fjern slekt med Johan Fritzner Heiberg (5) (6), Hjalmar Heiberg (40) og Jacob Munch Heiberg (41). Selskabet hedret ham med et maleri i 2012.

Den mannsdominerte portrettsamlingen til Selskabet har de siste årene blitt supplert av to kvinneportretter som tilhører Stiftelsen Nasjonalt medisinsk museum; av Gusta Louise Isachsen (1875–1932) (63) (se side 98–99) og **Bertha Marie Helgestad** (1880–1973) (89). Bertha Helgestad var Rikshospitalets første forstanderinne, fra 1939 til 1950. Hun var utdannet sykepleier i England, og gikk inn i Røde Kors da kom tilbake til Norge. Hun begynte ved Rikshospitalet som oversøster ved Røntgenavdelingen i 1916.

Bertha Helgestad var aktiv i motstandsarbeidet under Den andre verdenskrig og flyktet til Sverige.

Hun hadde et sterkt samfunnsengasjement og var medlem av Oslo bystyre fra 1930 til 1936. Fra 1939 til 1941 var hun leder av Norsk sykepleierforbund.

(87) *Øivind Larsen (1938–) malt av Hedda Gjerpen (1961–)*

⑧⑧ *Arvid Heiberg (1937–) malt av Hedda Gjerpen (1961–)*

⑧⑨ *Bertha Marie Helgestad (1880–1973)*